

KULTÚRA

ROČNÍK XVII. – č. 1

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

8. JANUÁRA 2014

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Snímka: Teodor Križka

*Nerozumieš tej skrytej sile?
Pýtaj sa na ňu svojej matky.*

MILAN RUFUS

Toľko strachu, obáv, neistôt. Toľko zla a zvrhlosti. Toľko stroskotaní. Toľko krásy. A toľko radosti. Toľko triumfov. A toľko tragédií. Nerozluční spojenci počiatočných dekád nového storočia. Vo svojej dôvernej spätosti nedovoľujú nám zbaviť sa zla a trápení a napredovať plní nádejí. No azda sa neodávam falošným túžbam, snom a vidinám, ak v priamej konfrontácii s všíaciaci sa katastrofami našej prítomnosti, v tejto hrozivej dejinnej dialektike nevidím ani tak heglóvské kontinuum pokroku, ale skôr počujem hlas, ktorý nás chce prebrať zo spánku. Hádám je to sila, ktorá nás má priviesť k porozumeniu potrebnému pre práve sa odvíjajúcu éru. Má nás, námesačných, prebudit' skôr, ako sa zrútime z útesu. A tak, precitnutí na samých hraniciach života, uvidíme nové cesty a nové roviny bytia. Bytia, ktoré pred nami odkladá ďalší zo svojich závojov, aby sa nám ukázalo. Nie v spustošených priestranstvách, v rozrútených palácoch a chrámoch atomizovanej zeme, zapísané v diskordantných notách, ale aby sa na nových úrovniach svojho odvíjania, napriek svojej nepreniknuteľnosti, stalo pre nás hudbou, ktorej krása odkryje jeho - a teda zjaví našu - pravdu a dobro.

Svet sa utvára podľa nášho správania - je a bude taký, aké je a bude naše správanie v ňom.

Nájdeme spoločný základ?

Nás však prenasledujú katastrofické predstavy, ktoré zvestujú koniec sveta. Aký svet to vlastne dospieva k svojmu zániku? Charakteristická vernosť opisov a naliehavosť katastrofických obrazov a vízií otvára výhľad na podobu sveta, ktorý zaniká. My sami cítime a niekedy celkom náhle si uvedomíme, že apokalypsa nie je to, čo prichádza, čo ešte len má prísť. A nie je ani na konci času. Je tu s nami, deje sa práve teraz.

V tisícročiach poľudštený svet sa náramne rýchlo odľudšťuje. A hoci tento starý svet nezmiol fyzicky a existuje ďalej, jeho (metafyzický) princíp je mŕtvy, jeho duša je potlačená, umŕtvená, viac sa na ňu nedbá. Svet bez vzťahu k transcendentnu stráca zmysel pre hodnoty a sám žiadnu hodnotu nemá. A tak simulujeme zmysel, a nielen to, simulujeme samu skutočnosť. Od technickej reprodukovateľnosti sme prešli k technickej nahraditeľnosti reality. Nová realita tú starú pohlcuje. Radom extenzií

JOZEF PAUER

ju exponenciálne rozširuje, a celkom efektívne eliminuje dimenziu jej hĺbky, oberá ju o vôňu a chute, umŕtvue ju. Anestéziu duše sveta, ako aj anestéziu našej duše (obchod s alkoholom, drogami, s informáciami a reklamou, farmaceutický priemysel či niektoré podoby psychoterapie) účinne dopĺňa stratégia amnézie. Máme zabudnúť na minulosť, prítomnosť už nemá vyrastať zo vzťahov k živej tradícii, iba ak k jej muzeálnej, banalizovanej, „spektáklovej“ či inak deformovanej a umŕtvenej podobe.

Žijeme v chorom svete, v dobe plnej zmätkov i hrozivej pomätenosti, v čase prekrútených slov, podvodných slov, zlomených prislubov, v ére falošných hodnôt a zvrátených situácií. Chorobnosť nášho sociálneho sveta i našich existenciálnych situácií nie je ani tak dôsledkom rozpadu predstáv večných a nemenných ideálov a vzorov konania. A takisto nespočíva iba vo všeobecne rozšírenej ohybnosti,

kízavej prispôsobivosti a premenlivosti nenáročných predstáv o hodnotách. Samozrejme, príznakom sociálneho a existenciálneho (i organického) zdravia je skôr prispôboivosť alebo schopnosť riadiť sa dočasne aj inferiornymi vzormi či hodnotami s cieľom získať čas a energiu na návrat k silnejším hodnotám a vzorom. Chorobnosť, ktorá sa prejavuje vo všetkých dimenziách nášho života, spočíva zasa viac v eliminácii náročných životných situácií, v nepripustení nepokoja či smútku, v diskvalifikácii skľúčenej alebo trudnomyselnosti. Tieto stavy vždy na niečom v nás pracujú, najmä v čase prechodu a smerovania k premene a duchovnému rastu. Takúto pozitívnu dynamiku neutralizuje či skôr prevracia jediná maxima našich čias, deformovaný, pseudo stoický ideál, priamo prikázanie „zostať v pohode“. Slúžia mu aj lož, nevera a zrada. A netrepezlivosť s nedôverou zabraňujú chorobe stať sa prostriedkom oslobodenia života od cudzorodého prvku, stať sa nástrojom uzdravenia, presmerovania protizivotných tendencií na biotropiu.

Ak žijeme vo svete, ktorého duša je chorá, potom aj naša duša, senzory a receptory, ktorými sa dotýka tohto sveta, ochoreli. A choré sú tak aj naše predstavy o ňom. Ako pristupovať k takémuto svetu, ako pristupovať k človeku v tomto svete?

(Pokračovanie na 4. strane)

www.kultura-fb.sk

Kedysi dávno, ešte začiatkom osemdesiatych rokov, som písal svoj prvý veniec sonetov Pokojná v nepokoji. V pätnástich znelkách, z ktorých tá posledná je súhrnom prvých veršov predchádzajúcich štrnástich sonetov, som sa usiloval skoncetrovať všetku svoju nádej a sen, aké to bude, až raz nebude totalita. Veril som v to, že jednoduchým odstránením skorumpovanej a lživej moci otvorila sa na hrádza naplno všetky priepasty a vyvalí sa nimi duch, ktorého uväznili.

Vyvalilo sa, áno, naplno sa vylialo ľudské bratstvo, radosť, nádej. Ľudia v uliciach boli k sebe pozorní, láskaví a dobrí. Všetci sme boli ako opití rados-

volučného marazmu, ktorý valcuje aj ostatky krásneho a ušľachtilého na našom kontinente. Démonom boli rozviazané ruky, akoby niekto otvoril Pandorinu skrinku. Sú ich mračná ako povestných kobyliek. To vyskočia na oltár obnažené a s nápisom „Ja som boh“ na prsiach, ktoré ozajstný Boh stvoril, aby sýtili dieťa, to pľujú do tváří veriacich za mlčanlivej asistencie polície, alebo rovno vypúšťajú kresťanskú krv a odvážajú ju do bohatých krajín, ako je tomu v Sýrii rozvrátenej terorizmom.

Európsky dom sa pomaly premieňa na euroSODOMU.

A v tejto situácii sa nájdú aj u nás ľudia, ktorí varovný hlas bis-

Spravodliví, nebojte sa!

TEODOR KRIŽKA

ťou a slobodou, a hlavne vierou, že všetky čierne mory minulosti sú navždy za nami.

Zhodou okolností práve s autorom úvahy z titulnej strany, filozofom a básnikom, sme sa túlili po bratislavských uliciach a fabulovali svoje predstavy.

Realita však bola iná. Kým národ túžil a sníval, stratilo sa v súkromných rukách všetko, čo bolo i nebolo priviazané reťazami. Na predaj bolo všetko, dnes už pomaly aj vzduch, nielen vodné zdroje. S trochou nadsádzky očakávam, kedy niekomu napadne zdaniť veľkosť okien na našich bytoch, veď aj slnečné svetlo je za istých okolností sprivatizovateľné.

Sprivatizoval sa aj mediálny priestor a tým sa sieť uzavrela. Oslobodený národ sa odvtedy trepoce v tej sieti manipulácií, polopráv, účelových interpretácií či rovno klamstiev ako sardinky pri výlove.

Niet skutočného umenia, ktoré by sa dalo nazvať svedomím. Nuž veď aj spisovateľov presvedčili, že byť svedomím národa bolo moderné iba v devätnástom storočí, ale v tom dvadsiatom prvom - kdeže, také čosi ako svedomie mať ne treba. Nieže národné, ani vlastné, nijaké. Na princípe aj negatívna reklama je reklama, ba vlastne iba negatívna reklama je reklama, sa valí cunami hnusu. Raz som kdesi hovoril o novodobej potope sveta, o potome nemravnosti, úbohosti, cynizmu, skepsy. Vtedy som tvrdil, že nad hladinou tejto potopy máme už iba nosné dierky. Nie, nehovoril som pravdu - už aj tie sú pod vodou. No div divúci, ľudstvo akoby sa stalo obojživelným. Väčšina sa prispôsobila a dýcha sa jej v pohode.

Ja sa však dusím. Dusím sa všetkým, čo sa denne valí zo všetkých strán, z celého toho re-

kupov nazvú nenávisťným štvanim. Ešteže neexistujú (zatiaľ) arény ako za čias antického Ríma, resp. v rímskom Koloseu ešte nezaviedli divadlo, v ktorom by kresťanov vysielali na istú smrť medzi levy.

No levy prichádzajú, aby som parafrázoval názov knihy Vladimíra Palka. Zovšadiaľ cítiť pach krvi z ich ultraľavicových papúl. Revolúcia naberá na sile, lebo si vyskúšala pevnosť obetí a zistila, že málokto im kladie odpor.

Už stačí iba dávka sociálnej demagógie, nie nepodobná tej bolševickej v Rusku 1917, keď tri percentá takzvaného proletariátu sa dalo na víťazný pochod po lebkách šľachty, kňazov a mníchov, ale aj roľníctva, keď horeli ikony a Biblie a tento démonický oheň sľuboval plápolat' aj nad celou Európou.

Opakujem sa, ale vinný nie je iba zlodej či vrah, no do istej miery aj obeť, ktorá si nezamkla na noc dvere. Nehovoríme o nebezpečenstvách, ktoré sú nieže za našimi dverami, ale už v predsieni, či dokonca v obývačke. Tvárim sa, akoby také čosi ako prenasledovanie cirkvi v civilizovanej Európe ani nikdy nemohlo nastať, hoci všetky predpoklady už denne kvasia, stačí si nezakryvať oči a nelimitovať svoj obzor iba na víťazstvo nad tzv. Estrelou v Európskom parlamente.

Poznám príbeh Sodomy a Gomory. A dobre si uvedomujem, že Abrahám nevolal k Bohu: „Zošli na tieto hriechne mestá oheň a síru!“ Naopak, vyjednával a podarilo sa mu spustiť cenu záchrany oboch miest z päťdesiatich na desať spravodlivých. No ani tých desať spravodlivých sa nenašlo.

Volajme preto zavčasu, aby spravodlivých v Európe bolo mnohonásobne viac ako päťdesiat, aby sme sa nemuseli so Stvoriteľom handlovať, až nastúpi čas Jeho súdu.

K výstave Sacral Elementum II.

Michalovce 7. 11. 2013 - 20. 12. 2013

Dňa 7. novembra 2013 bola v Zemplínskom múzeu v Michalovciach otvorená výstava Sacral Elementum II. Štruktúra výstavy bola koncipovaná v dvoch perspektívach. Z minulosti to bola perspektíva ikon. Tvorili ju ikony zo zbierok michalovského múzea. Kurátorkou tejto časti výstavy bola Mgr. D. Baranová.

V tých istých priestoroch bola aj perspektíva predstáv desiatich výtvarníkov o súčasnom pojmí sakrálneho v dnešnom (postmodernom?) umení. Kurátorkami boli Mgr. L. Benická, Mgr. K. Paceková. Veď sa seba boli artefakty, ktoré vznikli prevažne v 18. storočí, ikony z drevených kostolíkov na východnom Slovensku a obrazy súčasných výtvarníkov, ktorých spájal referenčný bod o sakrálnom v rozmanitom poňatí.

Takto koncipovaná výstava je náročná, čo možno hodnotiť kladne, ale vyžaduje od výtvarníka nielen talent, ktorý nepochybne vystavujúci majú, ale aj isté kukrikulárne minimum okolo obsahu toho, čo sakrálne je.

A práve tu sa zdá mali niektorí vystavujúci rezervy, lebo pontíkali pohľad, ktorý nie je prijateľný pre veriaceho. Predsa nikto nikoho nenúti zaoberať sa sakrálnym. Už na uvádzajúcom obraze, kde sú na botaske namaľované symboly kresťanstva, osobitne katolicizmu, v sprievodnom slove sa uvádza, že nejde o to zľahčiť liturgické predmety a iné mýty. Zobrazené nie sú iba liturgické predmety a veriaci človek určite nebude súhlasiť, že ide o mýtus.

Český filozof Patočka uvádza, že mýtus bol u antického človeka pokus vyjadriť to, čo je stále, čo sa nemení. Aj že tento prejav ľudskej mentality svojou túžbou po stálosti a niečom, čo je v príbuzenstve s večným, uprostred dynamiky zmien pripravoval pôdu pre novú kvalitu, ktorou je kresťanská metafyzika.

Pojem sakrálne je v slovníku religiozistiky J. Komarovského definovaný ako - to, čo je sväté, posvätné, čo je ťažké definovať a dá sa definovať iba ako niečo odlišné od toho, čo je profánne, to znamená svetské. Pripomína sa optika diváka, pre veriaceho je chrám miesto posvätna, pre neveriaceho kultúrna pamiatka. Prejsť z jednej sféry do druhej sa

dá iba zásadnou premenou bytia.

A práve výraznejšie vyjadrenie tohto zápasu, často zobrazovaného v umení, mi na výstave chýbal. Aj keď zrejme napätie medzi profánnym a sakrálnym, kde profánne pohľovalo sakrálne v prípade mnohých vystavovaných artefaktov, je iste aj o tomto probléme.

Ikona je definovaná v rovnomennej publikácii ako: obraz, podoba, vyobrazenie - prenosný doskový obraz, predstavujúci Krista, Bohorodičku, svätcov, významné udalosti z dejín spásy, čerpané z Biblie, života svätých, liturgických textov a pod.

Vystavované ikony zodpovedali tomuto posolaniu. Boli retrospektívnym potvrdením témy, že osobnosť človeka potrebuje okrem dynamiky, ktorá je zodpovedná za flexibilitu v premenlivosti situácii, ale aj stálosť, ktorá garantuje v tejto premenlivosti identitu. Čakal som, že sakrálne by mohlo túto požiadavku spĺňať, ak bude vnímané nielen ako predmet zmien, ale aj ako nositeľ istej stálosti. Ak hovoríme o zmene, premenách v čase, v rozpätí času, kedy vznikli ikony a súčasných výtvarných pokusov uchopiť túto tému sakrálneho, u veľkého počtu súčasných výtvarných prejavov, chýbalo mi poukazanie na sakrálne, posvätné ako na niečo, čo môže reprezentovať aj stálosť. Dobrú večnosť. Cieľ a túžbu ľudí a odpoveď, ktorá k tejto túžbe prichádza od Božského.

Podľa môjho názoru vzniká otázka, v akých službách stojí obraz, aj ikona ako senzibilný podnet. V akom pomere je k racionalite a ako potom tá racionalita vyzerať. Súhlasíme s názormi, že dnešná senzibilita človeka je sploštená praktizmami, konzumizmom, ťažkosťami človeka dostať sa z predpokladovej stránky života k dôvodovej, hlbšie založenej v jeho potrebách spirituálneho ako nádej, dobro, krásna, láska, viera v niečo. A práve v tomto bode ikony pomáhali preklenúť priepasť vtedajšieho neľahkého života a senzibilitu človeka dať do služieb komplexnejšie chápanej osobnosti a jej racionality, cez symboliku, príbehy a konštanty, ktoré ikony znázorňovali ako miery pre život.

Vystavované ikony zodpovedali tomuto posolaniu. Senzibilita ikon bola v

službách komplexnejšieho chápania života človeka v jeho rozmanitosti na jeho celoživotnej ceste. Súčasná výtvarná artefakty tejto výstavy senzibilitu spájali často iba s jedným aspektom, mohli by sme povedať hrou. Ikony hovoria, že život nie je iba hra, ale život je aj človeku nejakou uložený.

Vystavujúci v tomto boli v rozptyle kontinua. Na jednom jeho konci by bolo možné zaradiť obraz Vasilka, ktorý vyjadroval bager v jeho najstrohejšej, schematizovanej podobe, nad ním bol kríž z kľúčov na matky. Ide o obraz zženej senzibility dnešných čias, v službách iba materiálneho, čo považujem za predpokladovú stránku života, ale nie cieľovú. Na druhom konci tohto kontinua bola senzibilita iba ako reaktivita, ako možnosť nekonečne variabilizovať skutočnosť, bez konštánt. Takým bolo vo videu zobrazenie svätice stole. Jej telo bolo obsypané jedlami, ktoré aj konzumoali tí, ktorí sa v akomsi rituálnom tanci krútili okolo stola. V strede tohto kontinua sa našli aj senzitivné, senzibilitu rozvíjajúce obrazy s citom pre personálne a jeho volanie toho, čo je za javmi stále, cenné, hodnotné, čo je konštanta, čo je nerelatizovateľné. Možno tu ako príklad uviesť niektoré obrazy Čepiššákovy.

Už som spomínal Patočku, ktorý sa o metafyzike vyjadril tak, že je to zjednocujúci činiteľ medzi účelovým, demokritovským chápaním sveta a svetom ideí, ktoré nás formujú zvnútra, s čím začal Plátón. Tak náročný scenár vyžadoval viac zmyslu pre filozofické a menej pre recesiu, ktorá z niektorých artefaktov vyplývala ako záver.

Klíma zreštautovaných ikon, ktorá na konci otvorenia, keď návštevníci pomaly odchádzali sa presadila, v priestore pôsobila harmonizujúco. Analektika znamená, že v rozdieloch sú vopred dané vzdialenosti, ktoré ak sa poznajú, harmonizujú. Disharmónia je prejavom toho, že rezignovalo na túto skutočnosť. Problém ostáva otvorený a riešenia v budúcnosti isto zostáva otvorené pre väčší počet diel, než to bolo v súčasnosti.

Preto výstava by sa mohla skôr volať Sacral Elementum versus profanum.

STANISLAV HVOZDÍK

Kresba: Andrej Mišanek

Jeden z posledných z obrovského počtu životopisov z pera Roberta Dalлека nesie názov: „Nedokončený život. John F. Kennedy 1917-1963.“ Zdá sa mi, že tento titul sa veľmi dobre hodí k osobnosti J. F. Kennedyho, ktorého päťdesiate výročie tragickej smrti sme si pripomenuli koncom roka.

Keď sme s nebohým slovenským Američanom Jankom Hubáčom v jeseni 1993 prišli s mojou manželkou na Arlingtonský cintorín k hrobu Johna Fitzgeralda Kennedyho, prekvapil nás náhrobok svojou jednoduchosťou, typickou pre všetky hroby nielen na tomto americkom národnom cintoríne, ale všade v Spojených štátoch. Ale predsa, čím si odlišoval podstatne. Na terase povýše jeho hrobu na malej výhľadovej plošinke je mramorový múrik a na ňom známa veta tohto - pre Ameriku aj pre svet - nezabudnuteľného prezidenta, ktorou určil zmysel svojho pôsobenia a prí-

„Nepýtaj sa, čo môže urobiť Amerika pre teba, ale pýtaj sa, čo môžeš ty urobiť pre Ameriku.“

klad pre celý národ:

Táto známa veta sa stala súčasťou duchovnej výbavy nielen jeho súčasníkov, ale aj odkazom pre budúce generácie. Odkazom o to pôsobivejším, o čo zložitejšia doba nastala a pôsobí, ako v ich vlasti, tak aj na celom svete.

Na päťdesiate výročie atentátu a smrti jediného katolíckeho prezidenta v doterajších amerických dejinách - Johna F. Kennedyho si uvedomujeme významnú skutočnosť, ktorá ovplyvnila aj úklady na jeho život, a to, že bol po Theodorovi Rooseveltovi, ktorý mal iba 42 rokov, keď nastúpil do Bieleho domu, druhým najmladším prezidentom, ktorý zložil prezidentský sľub ako 43-ročný. Keby bol žil, mohol dlhodobo ovplyvniť novodobý vývin Spojených štátov i celého ľudského spoločenstva. V každom prípade by bol voľby pre nové funkčné obdobie vyhral.

Ako sme si mohli všimnúť v zahraničnej tlači, súčasný prezident Barack Obama a bývalý pre-

Nedokončený život, nedokončená misia

zident Bill Clinton s manželkami navštívili hrob svojho nebohého predchodcu.

Aj v Slovenskej republike, sa toto výročie pripomenulo v tlači i na webových stránkach, podobne ako aj v českej aj v poľskej tlači: stručne, triezvo s oficiálnou verzou o smrti prezidenta J. F. Kennedy a atentátnikovi Lee Harveyovi Oswaldovi, ako aj s vymenovaním domniek o konšpiratívnych sprisahaniach, počnúc od jeho nástupcu Lyndona Johnsona (to bola mienka prezidentovej manželky Jacqueline Kennedyovej) až po kubánskeho prezidenta Fidela Castra. Aj keby boli tieto konšpiratívne teórie akokoľvek za vlasy pritiahnuté, jedno je viac menej isté, že Warrenova správa a vysvetlenie o jednom strelcovi neobstojí, pretože okrem strely do hrdla, zasiahla zadnú časť hlavy iná strela a z iného uhla, ktorá odtrhla zadnú časť lebky a mozgu a ktorá bola smrteľná. Potvrdzuje to ešte stále jediný, posledný žijúci člen lekárskeho tímu, ktorý sa pokúšal zachrániť Kennedymu život - chirurg Robert McClelland, ktorý mal vtedy 34 rokov.

Dnes sú však tieto záležitosti okolo smrti J. F. Kennedyho smrti viac menej záležitosťou histórie, až na niekoľkých ľuďoch, všetci svedkovia udalosti sú mŕtvi. Už sa o okolnostiach Kennedyho smrti napísalo okolo dvetisíc kníh, ale - a celkom pochopiteľne - to nevyriešilo zásadnú otázku: kto zosnoval takú neobyčajne zložitú udalosť, akou bol atentát na prezidenta svetovej veľmoci. Do popredia pre mladé generácie vystupuje skôr duchovný odkaz tohoto múdreho, rozvážneho, charizmatického a

nezabudnuteľného prezidenta, jeho slová, ktoré premieňal na činy vo svojej dobe, jeho správanie sa a ochrana vlasti v dobe Karibskej krízy i mnohé jeho ďalšie štátnicke činy vo vnútroštátnej i v zahraničnej politike Spojených štátov, ktorými ovplyvňoval svet i jeho duchovnú podstatu.

V tomto zmysle treba si všimnúť priam mýtickú podobnosť a súvislosť životných okolností tohoto prezidenta so zavraždeným prezidentom Abrahamom Lincolnom o vyše storočie skôr. Tak napríklad A. Lincoln bol zvolený do Kongresu v roku 1846 a v roku 1860 sa stal prezidentom podobne, ako J. F. Kennedy o storočie ne-

skôr. Na oboch bol spáchaný atentát v ten istý deň týždňa - v piatok. Lincoln bol zavraždený ve Fordovom divadle, Kennedy bol zastrelený, keď ho viedli v aute zn. Lincoln vyrobenom firmou Ford. Osobný tajomník Lincolnu (mimochodom jeho priezvisko bolo Kennedy) sa snažil v deň atentátu presvedčiť prezidenta k zmene programu. To isté sa snažila Kennedyho tajomníčka Lincolnová o sto rokov neskôr. Nástupcovia oboch prezidentov niesli meno Johnson, prvý narodený v roku 1808, druhý - Lyndon B. Johnson v roku 1908. Vrah prezidenta Lincolnu John Wilkes Booth sa narodil roku

1839. Lee Harvey Oswald, ktorého oficiálne označili za vraha, sa narodil roku 1939. Jak Booth, tak údajný vrah Oswald pochádzali z juhu USA, obaja boli zavraždení ešte pred začiatkom súdneho pojednávania. Obaja prezidenti sa dotkli moci finančníkov, atď...

Kto teda stojí za smrťou J. F. Kennedyho? To isté mocenské zoskupenie, ktoré odsúdilo na smrť aj jeho brata Roberta o pár rokov neskôr a hádam aj jeho syna Johna oveľa neskôr.

Možno že mnohí v Spojených štátoch i na Západe by boli radi, keby sa už na starú udalosť dejín zabudlo. Ale nejde to. Tak ako vláda prezidenta Lincolnu, tak aj vláda prezidenta J. F. Kennedyho a ich smrť predstavujú veľké míľniky v dejinách USA i celého Západu. Ak na jednej strane Lincoln otvoril cestu návratu k dôstojnosti človeka a k nebyvalému technologickému rozvoju Spojených štátov, smrť J. F. Kennedyho okrem iného označuje, ako to na webovej stránke Spiritdaily vyslovil John Brown, pre Spojené štáty - „the end, for the nation's Age of Innocence,“ v slovenskom preklade „koniec Veku nevinnosti národa.“

K tým nemnohým, ktorí to ešte v minulom storočí pochopili patrí aj niekdajší kardinál Karol Wojtyła a neskorší pápež Ján Pavol II., ktorý z príležitosti Eucharistického kongresu v roku 1976 pri oslave dvestého výročia podpisu Deklarácie nezávislosti Spojených štátov bol povedal:

„V súčasnej dobe stojíme tvárou v tvár najväčšej historickej konfrontácii, akú ľudstvo kedy zažilo. Nemyslím si, že široký okruh americkej spoločnosti, alebo celý široký okruh kresťanského spoločenstva si to plne uvedomuje. Musíme čeliť finálnej konfrontácii medzi cirkvou a anticirkvou, medzi evanjeliom a anti-evanjeliom, medzi Kristom a antikristom. Táto konfrontácia je v pláne Božom, musí byť súd, ktorý cirkev musí prijať a čeliť odvážne...“

(Pokračovanie z 1. strany)

Je ešte možné oživiť dušu sveta, resuscitovať ľudskú vnímavosť? Prebudí sa človek zo storočného spánku?

Je ešte vôbec možné oživiť našu schopnosť vpisovať kruhy vzťahov do kruhov ľudských spojení, zakladať rodiny, komunity, spoločnosti, štáty? A existuje ešte dajaký reálny podklad spoločného sveta ľudskej existencie? Je tu, napriek všetkými smermi postupujúcej atomizácii, reálny spoločný základ pre konštituovanie stabilných útvarov sociálneho života? Alebo nám ostáva len rozplývať sa v zvodných objatiach virtuality, ktorá infiltrovala náš každodenný život, pestuje morálnu paniku, vykrmuje pedofilov na internete, automatizovaným telemarketingom sadá k našej večeri, zapratáva naše telefónne schránky a v lone (laptop, notebook) nám necháva bujniť klony našej pracovnej agendy. Virtualita sa principiálne podiela na organizácii súčasnej spoločnosti tak vo verejnej oblasti politiky a obchodu, ako aj v privátnej sfére počnúc dajme tomu sexualitou a končiac trebárs rodinnými nákupmi.

No skutočnosť nezakrýva, iba sa skrýva, často je neviditeľná, ale vrhá tieň. Je stále ťažšie a náročnejšie uvidieť ju a spojiť sa s ňou, pretože v priebehu novovekých storočí sme postupne popretŕhali dráhy k jej srdcu. Doba, v ktorej žijeme, je iná, temnejšia a zmätenejšia ako všetky doterajšie, napriek celému radu podobností či analógií. Akoby sme žili v zime, ktorá prišla po zime, no s celkom odlišnými vlastnosťami. Žijeme v piatom ročnom období. Žijeme na konci cyklu, v ktorom celé série pohrôm drasticky menia náš svet.

A potom, sú tu aj iné rána, tie rána, keď otvoríme oči a vidíme svet usporiadaný v poznateľných a relatívne predvidateľných celkoch. A náhle môžeme prežívať tajomstvo vynorenia sa ideálneho a univerzálneho v našom vnímaní špecifických a premenlivých okamihov vonkajšieho sveta a našich túžob. A silnie v nás vedomie našej príslušnosti k ríši spoločného sveta. V takýchto okamihoch transcendujeme svoje obmedzenia konečných individuí.

Celkom prirodzene sú ľudské zoskupenia a väzby medzi nimi pevnejšie a vytrvalejšie v ťažkých časoch, v stavoch ohrozenia alebo počas prírodných nešťastí. Povodne, požiare, zemetrasenia, tornáda, snehové víchrice, suchá a iné prírodné katastrofy sú prívráždami mocní protivníci pre jednotlivca odkázaného iba na vlastné sily. Človek hľadal a našiel istotu a bezpečie uprostred kruhu ľudí spojených vzájomnými vzťahmi do rodiny, rodín do kmeňa. A tak začal aj cieľavedome vytvárať rôzne sociálne útvary s ich špecifickými spôsobmi usporiadania.

Ako jednotlivci žijeme zdanlivo každý sám vo svojej jedinečnosti a nereducovateľnosti. Pri spolupráci s inými jednotlivcami v konkrétnej situácii používame svoje telo na realizáciu spoločných činností a dosahujeme zamýšľané ciele. Ak ale nerobíme nič viac a nič iné a hoci aj podriadieme takéto naše spoločné aktivity určitej spoločenskej kontrole a sankciám, nedospejeme tak ešte k priamemu vzájomnému uznaniu. Akoby sme už nemali nič spoločné s inými ľuďmi, okrem schopnosti spolupracovať, keď je to nutné.

Prvobytný človek vo svojich rodových a klanových útvaroch dokázal riešiť tie najnaliehavejšie problémy ľudského života. Prírodným dôsledkom spolupráce v klanoch a v skupinách bolo spoznanie výhodnosti vzájomného spojenia v spoločnom organizovanom kolektíve. Človek si vzápätí uvedomil, že spolu s inými ľuďmi

má istý spoločný základ, na ktorom participuje spolu s nimi ako so svojimi blíznymi. Tak našiel aj odpoveď na pôvodnú, prirodzenú túžbu po druhom človeku, ktorá sa nám usadila a zotrváva v hĺbke duše, ako aj na pocit osamelosti, ktorý sa ozýva vždy znova v cudzom, neznámom alebo nepriateľskom svete. Vždy a všade sme určitým spôsobom spojení s inými ľuďmi, nech už sa nachádzame v spoločnom

roziskrili a v okamihu tieto záblesky stuhli zafixované v každej ľudskej bytosti ako piesočný fulgurit po údere blesku. A ako „fulgurácie“ komplexnej domény sú ďalej zhromažďované a uchovávané charakteristickými vlastnosťami každej osoby. A keďže všetci máme svoje základy v tejto maternici potencie, disponujeme aj schopnosťou navzájom sa spájať a vďaka faktu nášho spoločného základu vytvárať

inými bytostami, predmetmi, udalosťami. Práve v nich je prítomný spoločný základ v potencii. A ten je neoddeliteľne spätý so vzťahmi, ktoré nás spájajú s inými bytostami. Je zrejme, že rodičia a ich deti, súrodenci a milenci načierajú do spodnejších vrstiev potencie a „naberajú“ z nej dávky mohutnejšie, než cudzí. Nie však preto, že by disponovali akýmsi lepším prístupom k nej, ale skôr preto, že vo svojich

som mal na sebe pracovať, aby som sa stal citlivejším, vnímavejším, chápanejším voči týmto javom a aby som ich prežíval a osobnostne transformoval pozornejšie a úplnejšie?

Práve vedomie a porozumenie dynamizmu podzemnej rieky potencie môže viesť k odpovedi na tieto otázky. Pretože, či už si to želáme alebo neželáme, ako ľudia participujeme na spoločnom území potencie, a teda nemáme kam uniknúť pred našou vzájomnou „závislosťou“. Potenciu spoločného základu môžeme zužitkovať rôznymi spôsobmi, na rôznych úrovniach a v rôznych situáciách, pri rozličných príležitostiach. To závisí na hĺbke, do ktorej prenikneme a na stupni našej akceptácie toho, k čomu sme prenikli a čo sme tým založili.

Skupina ľudí opisuje spoločný kruh v priestore sveta a stáva sa spoločenskou jednotkou, keď jej participanti spoločne akceptujú spoločný základ v potencii a v nej objektívne založený kontrast, ktorý túto skupinu vymedzuje voči ostatnému svetu. V takejto vnútornej prepojenej a voči okoliu vymedzenej skupine sú ľudia veľmi úzko spojení a vzájomne na sebe závislí (rodina, komunita) a súčasne sú schopní kooperovať tak vnútri svojej skupiny, ako aj s inými, podobne vymedzenými sociálnymi celkami. Rôzne spoločenské jednotky, či už vymedzené iba vzájomnou spoluprácou pri určitom praktickom výkone, alebo vymedzené svojím spoločným základom v hĺbinách potencie nie sú inkompatibilné a môžu sa vzájomne kombinovať a zakladať tak spojenia menších spoločenských jednotiek do väčších celkov a zväzov týchto celkov. Človek tak spolu s inými ľuďmi v šíravách sveta opisuje kruhy rodiny, kruhy komunity, kruhy národa, kruhy spoločnosti alebo štátu a funkcie týchto jednotlivých kruhov inštitucionalizuje v rozmanitých súkromných a verejných inštitúciách.

Vždy sme dajako spojení s inými ľuďmi. Spolupracujeme s nimi na pracovisku alebo pri iných, mnohorakých životných aktivitách alebo sa rozmanitými spôsobmi spoluzúčastňujeme na životných cestách našich blízkych a najbližších. Toto množstvo podôb spoločného života sa konštituuje v zásade z dvoch podôb ľudských spojení: zo schopnosti spolupráce s inými na kon-

Nájdeme spoločný základ?

čas a priestore alebo sme na miestach vzdialených tisíce svetelných rokov. Spája nás spoločný základ. Všetci vychádzame z jeho pôdy, cez spojenie s ním zotrvávame v živom spojení s inými a prípadne sa v ňom vo svojom zániku „rozplynieme“.

V dejinách ľudského myslenia, tak v západnej, ako aj východnej či v iných kultúrnych tradíciách sa v množstve rozmanitých podôb poukazuje na tento spoločný základ. Raz je to predstava života ako večného toku energie (Herakleitov symbol rieky) alebo princípu tao, inokedy zasa vóľa či élan vital (Henri Bergson), Platónova schránka ako všetko prijímajúca vec, Jaspersovo všeobjímajúce, nevraťiac o rôznych podobách osobného i kolektívneho totemizmu či o uctievaní sily mana v náboženských predstavách viacerých prírodných národov alebo o kresťanskom kulte Panny Márie, ktorá ochraňuje a matersky objíma ľudský rod. Všetky tieto charakteristiky spoločného základu nášho života sa zhodujú v tom, že mu pripisujú prapôvodnú imanentnú potenciu, dynamizmus, zakladajúcu silu.

Túto silu alebo potenciu možno diferencovať popri celku sveta a prítomnosti vecí v ňom ako ďalšie konečné určenie všetkého diania, ako kapacitu bytia. Značí to dynamizmus, schopnosť konania ako základ pôvodného kontinua, ako reálny spoločný základ každej bytosti, každej veci či udalosti. Nie je skutočnejšia ako vlastnosti, ale je čímsi skrytejšou. Napriek tomu sa však javí ako čosi vnútorne neurčité. No nemožno ju považovať za čosi radikálne nepochopiteľné, čo mizne pod hladinou uchopiteľnosti, v bezodne nezjaviteľnosti. Je to trvalé plynutie, v ktorom sa konštantne tvoria a rušia diferencie bez toho, aby nastal stav úplnej separácie.

Domnievam sa, že každý z nás má svoju skúsenosť živého, prenikavého kontaktu s dynamizmom spoločného základu ako atmosférického územia otvoreného pre existenciu všetkých vecí. Stačí zostať sedieť na brehu mora, vhlbiť sa do šumu vln... Alebo zostať osamote uprostred skalisk pod klenbou mrakov popretŕhaných bleskami, v okamihu úzkosti, v prýšteni radosti... Alebo len tak kráčať lánom vysokého obilia... A ešte tak neďelne ráno doma, ale vlastne kdekoľvek a v ktoromkoľvek ročnom období... A zvony! Všetko je na svojom mieste. A ten pocit spolupatričnosti všetkého so všetkým. A vôbec, každé svitanie, nové zrodenie dňa v rozochvených listoch, v stebloch trávy. A v našom dychu, v našich dlaniach. Obnovený život. Každý deň záhada znovuzrodzenia.

Prebudili sme sa z večného spánku a stali sme sa ľuďmi v stretnutí vlny s vlnou v prílive a odlive potencie: jej odtiene, rozdiely v jej mohutnosti sa

ľudské skupiny tak s cieľom čirej účelovej, jednorazovej alebo dočasnej kooperácie, ako aj s cieľom vytvorenia vnútorne organizovaných, temporálne neobmedzených sociálnych celkov s inštitucionálnym zafixovaním ich funkcií.

Naše zakorenenie v spoločnej pôde sa zintenzívni tak v situácii priateľských vzťahov, v atmosfére vzájomných sympatií, ako aj v atmosfére cudzoty alebo nepriateľstva. V oboch týchto situáciách načierame do hĺbin potencie, aby sme z nej načerpali dávku dynamizmu ako spoločného, spájajúceho prvku pôvodnej jednoty. A tak spolu s inými vieme, že patríme k sebe, skúsujeme spolužiť s nimi v spoločnom svete, a zároveň, spolu s nimi sa vymedzujeme voči zvyšku sveta.

Pretože dávka potencie, ktorá sa stala našim spoločným podielom (údelom), ktorý spolu s niektorými inými udržiavame („my“), a teda je mimo dosahu ostatných, javia sa nám títo ostatní („oni“) a zvyšok sveta ako cudzí, nie naši. A to bez ohľadu na to, že tento zvyšok sveta sa valí ďalej svojou cestou a bez ohľadu na to, či ohrozuje alebo neohrozuje naše hodnoty. Ľudské sympatie nie sú iba vnútorné pocity späté s našou privátnou sférou, ktoré potom „obsadzujeme“ do role tvorcov zhody medzi nami a situáciou zrodenu v stretnutí s inými ľuďmi, s

vzájomných vzťahoch sú uvoľnenejší a teda otvorení vlnám potencie. Tento rozdiel sa zviditeľní tak v krízových situáciách ohrozenia, ako aj v atmosfére rodinných osláv a sviatkov, keď sa rodina (národ, spoločnosť v útvare štátu a pod.) sformuje do jedného, jednotného celku v kontraste k diferencovanosti rozmanitých podôb okolitého sveta.

Spomeňme si napríklad na vlastný sobáš alebo na krst vlastného syna, dcéry. A spomeňme si na situáciu zápasu s nepriazňou osudu, keď celá rodina bojuje s chorobou jedného spomeňmi svojho kruhu. Zúfalstvo, smútok, nádej, radosť... Ale vždy tie tajomné okamihy vyliatia ojedinelej jednoty a vzájomnosti do našich životov. A pomyslíme ešte tak na dejinné zápasy národa, na jeho prehry a víťazstvá, v ktorých ľud v spontánnej a dobrovoľnej jednote usiluje o spoločné dobro pre celú spoločnosť a pre každého jednotlivca...

Prečo sú tieto situácie, udalosti a pocity blahodarenej vzájomnosti takými vzácnyimi a zriedkavými okamihmi našich životov? Aké podmienky umožňujú tento súlad existencie a jej zmyslu? A dali by sa tieto okolnosti a podmienky opäť vytvárať tak, aby vznikali medziľudské spojenia v takom sociálnom celku, v ktorom by sme harmóniu zjednotenia s inými ľuďmi prežívali častejšie? A ako by

Snímka: Teodor Krížiš

krátnej úlohe s určitým cieľom a z akceptácie intimného spojenia so základmi v pôde potencie. V prvom vzťahu, v prípade jeho pozitívneho a úplného naplnenia možno hovoriť o činorodej sympatii, o dobre, zatiaľ čo v druhom by sme mohli hovoriť o láske, nielen o láske erotickej či emocionálnej, ale o láske metafyzickej a mystickej.

Keďže tieto konštitutívne spojenia vznikajú na základe pôsobenia odlišných determinánt našich činností, početné spôsoby našich sociálnych spojení sa rôznia a kolíšu. Na jednom krajnom póle možno rozlíšiť stav prevahy silného pocitu spolupatričnosti, duchovnej harmónie a jednoty, ale len minimálnej participácie na aktivitách iných, i keď duchovne s nami spriaznených. V druhej extrémnej polohe dokážeme dokonale zosúladiť našu spoluprácu s inými bez toho, aby sme prežívali hlbokú vzájomnú späťnosť s nimi. Rozmanité spôsoby spoločného života sa odohrávajú medzi týmito krajnými polohami podľa miery ich vzájomného vyváženia a zosúladienia. Vždy sú však spolupritomné v našom existovaní na svete a stávajú sa tak základnými komponentmi spoločenských celkov, ktorých charakter sa utvára podľa miery intenzity ich prítomnosti v konkrétnom spoločenskom spojení.

Kruhy ľudských spojení - rodina, spoločenstvo, národ - sú základom, sú základným vzťahom, z ktorého musia vyrastať vzťahy vytvárajúce a formujúce ľudské kolektívy a iné organizované sociálne entity tak v rámci rodín, národov, štátov, ako aj mimo nich, ktoré sa zacieľujú na plánované, želané zmeny v usporiadaní života človeka a kruhov jeho spojení s inými ľuďmi v širavách sveta, vo vlastnom národe, v štáte alebo v únii národov a štátov.

Človek existuje ako človek iba medzi ľuďmi a spolu s ľuďmi, a teda nemožno ho atomizovať (a ak áno, tak iba zabitím alebo kvalitatívnou zmenou charakteru ľudskej existencie, čo nie je zasa až také nemožné vzhľadom na existujúce techniky genetického a sociálneho inžinierstva).

Takisto nemožno človeka zbaviť potencie a jeho esenciálnej schopnosti zakladať sociálne štruktúry ako územia ľudských spojení, ako kruhy, ktoré spájajú množstvo jednotlivcov do jedného sociálneho celku, do rodiny, do národa, do štátu... Táto naša schopnosť spočíva v akceptácii všetkým veciam a všetkým bytostiam spoločného základu v neosobnej, skrytej sile potencie, ktorá je v každom z nás prítomná. Bez takejto akceptácie nemožno zakladať rodiny, komunity, národy, štáty či únie štátov a dosiahnuť ich jednotu. Až po takomto zakladajúcom akte možno rôznym zoskupeniam dávať tvar, vytvárať ich poriadok.

Hoci dynamizmus potencie tu ako pôda vzťahov zakladania vyšších kruhov ľudskej spolupráce a solidarity stále je, formotvorné sily spia umelým spánkom (alebo v iluzórnej individualistickej aktivite vrčia ako hladné šelmy či roztúrované motory na mieste) v panstve klamu a zábavy požeňnanom naivnou vierou v moc peňazí a „neviditeľných“ manipulácií trhu. A v tomto „spánku rozumu“ formujú „prišery“, projektujú stav „storočnej“ vojny kultúr a národov na celej planéte. V takejto situácii sa nesmieme dať pohltiť zvodmi individualizmu a jeho teórií, ktoré vlastnú individualitu ľudskej osoby jej absolutizáciou vytrhávajú z jej vzťahu k absolútnu, ktorý má človek vo svojej slobode uskutočňovať. Neopieram užitočnosť konvencie individuality človeka v niektorých konkrétnych činnostiach, ako aj v inter-

personálnych vzťahoch. Ale práve preto, že individualita je len konvencia a tvár skutočnosti je pre nás viditeľná len v takej miere, v akej prestávame žiť v ilúzii individualizmu, zdôrazňujem pôvodnú prirodzenú schopnosť všetkých ľudí, schopnosť akceptovať spoločný základ a jeho potenciú. Práve táto schopnosť je predpokladom zmyslu pre jednotu, počnúc jednotou rodiny a končiac jednotou sveta. Ako nám to naznačil už Herakleitos: „Bdiaci majú jeden a ten istý spoločný svet, v spánku sa však každý vracia do svojho vlastného.“ A Mikuláš Kuzánsky nám ešte stále a rovnako dôrazne pripomína, že individuum nie je izolovaný jednotlivec, ale sklbenie celku sveta. A súčasnosť i minulosť individualizmu ukazujú, že vo svojich vystupňovaných fázach sa prejavuje závisťou, fyzickým násilím a krutosťou.

Očarený ilúziou individuality, zaborený v existencii „sám pre seba“, nedokážem nič. Musím sa otvoriť potencii spoločného základu, uvidieť v ňom svoje vlastné korene, aby som uvidel zdroj tieňa i svetla.

Spoločný základ v potencii ako „pestúnke vzniku“ (Platon) neruší diferencovanosť našich aktuálnych individualizovaných existencií a jednotlivých kruhov ľudských spojení. Každý žije ináč. Život každého sa odohráva v inom svetle, v inom svete. Ale pod jedným slnkom. Pod slnkom, ktoré zosťupuje do všetkého, do všetkých. Vlieva sa do každej osoby, pričom z plnosti jeho svetla nič neubúda. Každému dáva jeho vlastnú, neopakovateľnú tvár, vdýchne mu jeho dych. Všetci sme iní, ale v každom je svetlo toho istého slnka.

A v rozvalinách pod slnkom, v chaose nášho sveta, kde padajú mosty, kde sa všetko láme a rozkladá a triešti do posledného atómu, aj slnko sa rozbiha v miliardách zmätených jazykov. V preľudnených mestách, ktoré sa stali novou púšťou, miestom strašnej opustenosti, Satan, výrečný filantrop, ponúka hrejivé obľatie, vrhá nože zrady. Osameli sme na sídlisku diablov, v neustálom boji so silami temnoty. S trpkosťou v srdciach, rezignovaní, bez lásky a nehy, vpustili sme do našich vzťahov lož, ľahostajnosť a krutosť. Prevraciamos život naruby. Z klamstva vyrábame pravdu, a z pravdy robíme lož. Lož, ktorá prevracia poriadok života proti životu. Stačí, aby sme prevrátili poradie hlások v tomto slove a uvidíme, že lož je zlo. Obracia život proti človeku a človeka proti životu. Prevrátený poriadok života je zlo, ktoré prerušuje spojenie. Spojenie človeka so svetom, s druhým človekom, muža so ženou, matky a otca s dcérou a so synom, slova s duchom, Západu s Východom, Severu s Juhom, Zeme s Nebom. Prerušuje spojenie s centrom. S centrom v srdci človeka, s centrom v srdci „Stromu života“, s centrom na spojnicí Neba so Zemou.

A predsa, srdce, centrum nie je stratené, stratené je spojenie s ním, pred naším zrakom takým ukrytým. Veď stále, zo všetkej tej rozvrátenej rozmanitosti vychádza, rovnako ako na oblohe, to isté slnko. Zmätenosť duchov však bráni porozumieť si navzájom i v spoločnom svete. Takzvaný globalizovaný svet stratil svoj stred a prepadáva sa do seba, do všeobecnej krízy. Zo všetkých uhlov zeme, všetkými smermi cválajú jazdci Apokalypsy. Spomedzi Vojny, Moru a Smrti sa vynára jazdec na bielom koni. A krízu mení na súd.

A potom:
Náhly, nevyspytateľný slnečný svit.
Žena odetá do slnka...

JOZEF PAUER

TEOFIL KLAS

Do zábudna

TU Z CIEST
Zaklepotal
mlyn krídel bažantice
z podstenia
vysokánskej šašiny.

Už nie je horúčava
prostred leta,
len duša vzlieta
slnkom číahaná.

Srdce
sa vypriamilo na kant síce,
no nepoložilo sa
na šiny.

Tu z ciest ho víta
náruč rozovretá.
A ťarchy
do zábudna zaháňa.

V NÁZNAKOCH
Ešte raz:
všetko, čo je v myšlienke,
čo aj sa stratí z povedomia,
má záznam v čípe
vesmírna i večna.

Väzivo,
čo aj vari pritenké,
cíti sa stále v póze doma.
V náznakoch škripe
próza nevyrečná.

Odparentoval som už
vřzgvé.
Darmo je, svet je onakvejší.
Najedno vyjde
jav a fantázia.

Iba čo nie je,
hrubo hrdzavie.
Pri predstavách sa vážne hreší:
nie iba v 3D
dužie planta živá.

TROCHEJ A JAMB
Aj keby som chcel byť,
nemôžem byť Jobom.
Nemôžem sa tváriť zronene.

Stvoriteľ dal kredit
na lásku nám obom.
Mňa však svetlom odklial z väzby
v podchladenej moréne.

Svoje kroky dávno
upísal som jambu.
Vzlet a skočnosť sú mi obetou.

Idem cestou správnou?
Neutržím hanbu?
Nezakopnem o mačaciu hlavu
v roji rozletov?
Pritom denne žijem

obyčajný trochej,
podchvíľou aj daktyl gúl'avy.

To už nie je príjem,
iba náznak. To hej.
Serafínske krídla sú však
zaveraním úľavy.

TRI SVETY
NARAZ
Tri vyjavené svety naraz.
Ten priamo
v bezprostrednom náhlade,
ten zrkadlený
v sklenej tabuli
a ten,
čo skrsol na sietnici.

Famózna hudba tvarov.

Svet.
Zdaniu o ňom hrozí náraz.
Ktorý je pravý, v plnej paráde?
S ktorým
sa v spore staviaš na buly?
O ktorom
svedčia pamätníci?

Môže byť netto s tarou?

Keď čakajúci na autobus
vystávajú si
miesto pod mostom,
ocitajú sa
v cirkoráme ciest.
A zároveň
v ich vratnom bode.

Deň je tu prózou. Starou.

Nové
je v oslích dátach opus
vyrastajúci ako plodostrom.
A tak je zacielené
na predzvešť,
kto kade a kam
do dňa pôjde.

Zastrie sa patvar tvárou?

AŽ NAOSTATOK
Oparom spola oktobra
v brehu sa utesňuje
jeseň.
Kľzavé lúče
odobria
vari už predposlednú pieseň.

Tak ešte zopár pekných dní,
tu i tam dažďa
s krôpkou chladu,
a potom sa už znevidní.
Nič na pohľad
a na parádu.

Celý rok nieto komárov.
Až naostatok
jeden bzúka.
Tak je to
s piesňou pomalou.
Lúčov sa už viac nenabaží lúka.

VÝHYBKÁ

Hlad pozná chlieb a vodu pozná smäd,
aj závišť pozná bohatstvo a slávu,
idúci pozná, kde je vzad, kde vpred,
i ľavá noha pozná svoju pravú;

telo vie presne, dokedy má rásť
a ústa vedia, načo majú slová,
aj nepriateľa pozná hnev a zášť,
námorník vie, že vlny krája prova;

nik nespóri, že ráno musí vstať,
únava ho zas do postele zloží
tak presne, ako presne drží hať
prívaly vôd a účel drieme v noži;

jar príde po zime a každý jeden vták
zahniezdí, lietat' naučí si mláďa,
i srdce vie, že zabolí ho, ak
namiesto lásky postihne ho zrada -

len ľudská duša, chorá na pýchu,
vzpiera sa vôli ako ostriu noža
a nepočuje, čo tak potichu
do jej tmy kričí, že je ozaj Božia.

KAMENE

Otlkame sa cestou
čelo o čelo,
kamene
zo stien vylomené mrazom.
A nesie nás to,
kam sa zachcelo
rozmarom živlov,
strminám a zrázom.

A zrážame sa,
zrážame sa hranami
na hornom toku,
kde sa rieka pení,
krvou z rán riediac
vodu nad nami.
Krv je nadostač,
krv nemá ceny.

Opití bolesťou,
úbohí lakomci
všetku krv zhrňame
späť do kalicha
na dolnom toku,
celkom na konci,
kde je už rieka
široká a tichá.

Až keď sme stuhli,
voda v osuhli -
na brehu ústia,
na plytčine kdesi
ležime hladkí,
milí a okrúhli,
láskavé, krotké
plece popri pleci.

KROKY

Ktože smie vôbec prisahať, že ľúbi? -
zavše sa ozve driemajúci rebel.
Keď kráčam lúkou, pripadám si hrubý,
počujúc hrozny pukot v kostiach stebiel

pod nohami. A tak mi členky lížu...
Čo krok, to samé dielo skazy!
Pukajú krovky nevinného hmyzu.
Od plaču trávy zavše mrazí

až dakde v mieche. Nemotorný Golem
najradšej by som pri rázcestnom kríži
navěky zastal, zo zlomených kolien

vypustil koreň, ktorý neublíži,
a rástol... hoci ako kriček bazy,
nech iba kvetom moja láska ťaží.

TEODOR KRIŽKA

Cestou do Betlehema

ČASY

Na rany zeme padá rosa, svitá
na krídla vtákov, spev sa prebúdzá
v studničkách krvi, prehadzuje si ťa
cez plece nádej, večne budúca.

Vibruje to a kmitá, v hlbkach zlomov
uchytáva sa, kľiči korienok,
a navečer ti domov zlatou sponou
pripína na hrud' len hrst' spomienok.

Tak odjakživa preskúmava človek
krajinu od rána až do noci,
zamknutý v sebe ako do zátvoriek -
vykláňajú sa z nich však proroci.

POPRAVNÁ

Klebety. Zraďy. Krv. A opäť ktosi trpí.
Len prečo každým úderom je tichší?
Týrajú básnika. Tak zlietajte sa, supy.
Trhajte po poriadku, na každého zvýši.

A more šumí, neskonale šumí,
to ako Pán Boh dokonalé more.
Počujem trávu. Rastie ponad rumy.
Tak sursum corda! Veru, srdce hore!

Podal vám dľaň, tak podme s dľaňou na kríž.
Stačí len klinec, na druhú dľaň ďalší:
„Si predsa lotor. Ku Kristovi patíš.
A veď keď trpíš, dajaký si krajší.“

Zobáky supie, ostrejšie než ihly
párajú brucho, rozvláčajú črevá.
Škriekajú hlasno. A veď keby stíchli,
bolo by počuť ranu, ako spieva.

Zlietajú sa a každý iba trhá.
Čo už aj s ním, keď tam tak trápne visí.
Len prosím Boha, pokým vyjde dúha,
akže som lotor, tak ten po pravici.

**POZDNÁ HODINA
S DIEŤATKOM
MENOM JEŽIŠ**

Ty, čo mi dávaš pokoru - svoj meč,
i lásku miesto štítu, no a vieru
namiesto koňa - obviaž mi a lieč
hnisavé rany skorocelom mieru.

Polož mi dlane nad plamene rán,
skrehnuté ruky studeného sveta.
Z bolestných písmen, odtrpených zaň,
nech bude aspoň zmysluplná veta.
V bláznivom čase bied a rozopri,
keď zdáva sa, že spravodlivosť mešká,

nádej mi neodním a podopri
ustaté, ťažké, popolnočné viečka.

FRAGMENTY Z BREVIÁRA

Sme služobníci diabla, jeho súložníci,
lezieme k nemu bližným po chrbtici -
namiesto strmeňov im vrážaš dýku

pomedzi stavce, šteblík po šteblíku
stúpaš - kam? Na súd, na ten ozaj strašný,
keď stojíš pred Bohom
a Pánom ľudských vášní.

Čím čistejší si, tým viac cítiš viny
za seba, že sa iní stali zlými,
že niekto je nôž a niekto v mene Božom
zabije svojho bližneho tým nožom.
Že ozaj posledný je u Boha ten prvý,
i že sme nehodní
čo i len kvapky jeho krvi.

Pozeraš na toho, kto celé veky visí
na kríži, tiež svet zachraňoval by si,
no, dobrý človeče, zachraň aspoň seba,
zachrániš kúsok ľudstva, kúsok neba
prinesieš na zem, chorú čoraz väčšmi.
Príd', Pane dobrý, príd'!
A dušu lieč mi!

Sme súložníci diabla, jeho služobníci.
Svet trvá, lebo Kristus na Golgote visí
a vedľa neho visia ďalší dvaja,
len jeden z nich sa ozaj z duše kajá.
O nič viac neprosím, len nech sa kajúcnicu
duša vždy spamätá a k Bohu obráti sa,

ako sa obracia kvet slnečnice v poli
za svojim slnkom, ako láska kvôli
láske sa darúva a vystupuje na kríž.
Čo aj spiš v prachom zapadnutej tóni,
vojačik z cínu na slamenom koni,
si obraz toho, koho miluješ
a komu patíš!

Príd', Pane dobrý, príd'! A dušu lieč mi!
Daruj mi život, ale dočasný nie - večný.
Podaj chlieb hladným, pokrývku daj hoľým.
Príd', už príd', veď sám seba hrozne bolím
bez teba, keď sa vzdialim na minútku
od blaženosti v tebe
k svojmu smútku.

SÚVAHA

Až prevalí sa mesiac k splnu,
ako už mnohokrát
a slzy v očiach znova zhrnú
v súvahách ziskov súčty strát,

zasiahne ktosi, ktosi škrtá
a mení čísla pod čiarou.
Milosrdná si, kde si krutá.
Spevavý smútok chotárov,

ten pleskot vtáčích krídel mení
hanbu a výsmech na potlesk.
Stojím a vidím prekvapený
na suchom kmeni ratolesť.

A je len nebo, a je iba
sen, a sa láme k dobrému.
A v mŕtvych vodách pláva ryba.
Jas tvorí tieň a vládne mu.

Účtovník láska inak ráta,
úplne v inej sústave.
Ako zisk vychádza mu strata
a šťastné miesta boľavé.

HODINA BÁSNICTVA 32

Dubový les, keď najväčší diel jasu
preosieva, je bratom kostola.
A drozdy šalejú, že velebiť tú krásu
je dokola hriať iskru z popola.

Korunou v nebi korene si v prsti
zatína do skál, napnúť struny šliach,
veď toľkú ťarchu pevne zovrieť v hrsti
a zodvihnúť až k spevu v nebesách

je viac než drina. Treba siahnúť na dno,
až tam, kde z kamenného vemena
vystrekne mlieko. Tam, kde zrebné plátno
urputná viera v obraz premieňa.

HODINA BÁSNICTVA 31

Nádhera, štvrté božie dieťa,
po lúkach si ma vodí, zlého psíka.
Ukazuje mi všetky strany sveta.
Psík šteká verše, diví sa a hika

rýmami, stopy po chodníčku čuchá:
tadeto prešiel Boh a prísne meral
priestor a čas, a z hĺbky Ducha,
kam stúpil, sypal hrste perál.

Nádhera si ma vodí a jej vôdzka
je sama voľnosť, taká veru dlhá,
a že je ozaj bez konca a božská,
občas z nej visí kúsok z neba - dúha.

POČÍNANIE

Krtinec, uzlík na hlinenom pupku
novorodenej jari, požehnáva
ornicou pole, odkrýva jej hrúbku.
Zmŕtvychvstávajú brázdy, sláva!

Až sa v nich žito zavlní, v tom víre
medi len sosny, sťažne plných lodí,
vybuchnú k nebu, čo je také číre,
že slepé oči k nebu pást' sa vodi.

Nastúpia žne, júl ako z plných amfor
vysype šuchot čerstvej razby mincí.
No ďaleko je ešte tento nápor,
veď drozd len veští z hlíny na krtinci.

S rukami nad hlavou sa pasiem holý
na oblohe, kde tvoje vlasy pršia.
O čom to je? Len o zoranom poli,
birmovným menom múdrosť, krstným duša.

ONTOLÓGIA BÁSNE

Fascinuje ma všetko: stôl i chlebič
na obrúsku, i soľ či ostrie noža.
Čokoľvek z toho mohlo by i nebyť,
a predsa je. Je vôľa a je Božia.

Je nad všetkým a vo všetkom, a ničím
by nebolo, čo je. A nebolo by mojím
vôbec nič z toho, čím sa ohraničím,
ani ten fliačik, na ktorom tu stojím.

Je všade. Ženie zo zrnka lúč kláska
do temna vôkol, do chudoby vo mne.
Nasýti ma. A že sa volá láska,
je tak, že nie je, potichu a skromne.

Končekom štetca, tenším ako vlások,
prechádza svetlom po kontúrach vecí
a ako hlas, keď skladá slová z hlások,
na každú volá: Adam! Adam, kde si?

PREDJARIE

Aj najjasnejší deň je tma,
aj slnkom prežiarené rána
bez teba, Pane...
Padám, zachyť ma.

Tvoja tvár práve
nad koho sa skláňa?

Zažijam lustre po izbách,
zúrivo, chvatne, zúfalo i s plačom.
No iba láska v osvietených tmách
od Tvojich lúčkov je
vypínačom.

Len živé srdce, zovreté
v zopnutých rukách, pozdvižené dakam,
kde tuší Teba...
Ticho vo vete,
do ktorého si kľakám.

Len dlažba chrámu, schodík kľakadla
za prvým stĺpom milosti, čo prší
do stredu hriechu.
Milosť! Uhádla
strom môjho smädu, jabloň na návrší.

Sústavná milosť! Chorá ako tma
je duša, bez Teba sa zvlja.
Bez teba, Pane, padám.
Zachyť ma,
Jediná, Pravá Lumenescencia.

HODINA BÁSNICTVA 39

Netreba mnoho, len sa chytiť kľučky,
zatlačiť, odísť tíško ako host'...
Stokrát mi túto krátku báseň mlčky
premietal ktosi na lebečnú kosť.

Najskôr len ako rozfúknutý popol
vzlietali slová, krdeľ bielych vrán.
Ale dnes, akoby som do nich kopol,
rozleteli sa dvere dokorán.

Niet takých opier a niet takých farieb,
aké sa chvejú v strunách mojich šliach.
A stačí mi to na víno a na chlieb,
lebo som miloval a nemal strach.

Kolíšem si ťa v každej svojej cieve
vždy pripravený d'akovať a ísť.
Pretože som tu iba na návšteve,
z tamtoho sveta odoslaný list.

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

Keď pred stotridsiatimi rokmi pripadlo prvé tisícročie od Metodovej smrti, Franko Sasinek sa usiloval s ním oboznámiť Slovákov knižkou Sv. Method a Uhorsko (Turčiansky Svätý Martin 1884). Potom vydal ešte aj Životopis sv. Cyrila a Metoda, apoštolov slovanských (Trnava 1885). Nebolo toho veľa, ale ak si pripomenieme ešte Hviezdoslavov Žalm na tisícročnú pamiatku vierozvestov sv. Cyrila a Metoda, ktorý uverejnil v almanachu Živena, pričom celý zväzok venoval „Pamiatke svätých prvoučiteľov slavianskych Cyrila a Metoda pri tisícovej spomienke na blaženú smrť Matodovu“ a odvážnu účasť slovenskej delegácie na oslavách v Kyjeve, tak musíme obdivovať zanietenie a odvahu vtedajších Slovákov. Veď už bola v prúde celkom radikálna maďarizácia!

O päťdesiat rokov neskôr, hoci Slováci už žili v druhom desaťročí česko-slovenského štátu, v literatúre na sv. Metoda si spomenuli iba dvaja mladší novokňazi: zo strany rímskych katolíkov to bol Dr. Vojtech Bucko, ktorý publikoval knižku Význam sv. Metoda pre Slovákov, našu Republiku a Slovanov vôbec (Bratislava 1935), a u gréckokatolíkov Pavol Spišák (1901 - 1975), ktorý v Spišskej Novej Vsi vlastným nákladom vydal svoje dielko Sv. Metod, arcibiskup moravský a panónsky, učiteľ slovenský.

Krátko predtým, keď sa v roku 1933 oslavovalo tisícé výročie Pribinovo kostola v Nitre, vyšiel v Prahe slovenský prepis Životov Konštantína a Metoda, ktorý pripravil prof. Ján Stanislav, ktorý mal potom viacero vydaní.

Treba ešte spomenúť, že Slováci, ktorých bieda vyhnala do ďalekej Ameriky, tam nezabúdali na svoje kultúrne a náboženské dedičstvo. Prvý slovenský spolok, ktorý si tam založili v roku 1888 bol zasvätený sv. Cyrilovi a Metodovi. Takmer pri každej osade, kde sa usadili, vybudovali si slovenský kostol. Z tých 275 kostolov 36 bolo zasvätených našim slovenským apoštolom a učiteľom. A horlivý duchovný pastier a organizátor spolkového života Matúš Jankola (1872 - 1916) v roku 1907 založil Farnosť sv. Cyrila a Metoda v Bridgeporte a o dva roky neskôr predložil pápežovi, teda už sv. Piovi X. (1903 - 1914), žiadosť o založenie novej ženskej rehole s názvom Kongregácia sestier sv. Cyrila a Metoda. Pápež jeho žiadosť vyhovel a tá rehoľa dodnes pôsobí v diecéze Harrisburg.

Potešiteľnú výnimku tvorilo potom obdobie trvania Slovenskej republiky. Vtedy Slováci vedome nadväzovali na svoju štátnosť z 9. - 10. storočia, čo zvýraznili aj tým, že - ako sme spomenuli - na prvej slovenskej striebornej minci, ako aj na insiániach Slovenskej univerzity v Bratislave sa skveli reliéfy sv. Cyrila a Metoda. Prezident Slovenskej republiky Dr. Jozef Tiso, ktorý už vo svojom prvom poslanstve národu slávnostne vyslovil vďaka slovenského národa sv. Cyrilovi a Metodovi, vo svojich nespočetných prejavoch najmä k slovenským študentom a inteligencii neraz zdôrazňoval ako životnú potrebu národa zachovať si a zveľaďovať ich duchovné i politické dedičstvo. Aj autor týchto riadkov, vtedy gymnazista, ho osobne stretol a mohol s ním krátko pohovoriť práve z príležitosti gréckokatolíckeho Cyrilo-metodského odpustu 2. júla 1942, na ktorý prezident prišiel až do vzdialených Michaloviec. Tam sa vtedy zakladala aj Jednota sv. Cyrila a Metoda. Od Svätej stolice Slovenská republika dosiahla

povýšenie nitrianskeho biskupa na hodnosť arcibiskupa, čím sa tiež zvýraznila snaha preklenúť stáročia a nadviazať na arcipastiersky úrad sv. Metoda. Ba zdá sa, že sa vtedy vyjednávalo aj o udelenie kardinálskeho klobúka slovenskému arcibiskupovi. Z tohto obdobia je aj prvá slovenská odborná štúdia Jána Stanislava: Slovanskí apoštoli sv. Cyril a Metod (Bratislava 1945).

Ale po roku 1945 zase takmer nič, až po najnovšie oživenie cyrilo-metodského dedičstva z príležitosti jubilea roku 1963, ktoré sa iba v širokom svete dôstojne oslavovalo. Na Slovensku však bolo dovolené iba kde-tu

MILAN S. ĎURICA

Slovenský národ a dielo sv. Cyrila a Metoda

stručne spomenúť ich kultúrne a politické poslanie. Žiadneho nástupcu Svätopluka vtedy Slováci nemali. Od 27. októbra 1968 mali však aspoň akýsi náznak vlastného štátneho útvaru, ktorý mal byť zárukou slobodného pestovania svojej národnej kultúry, a teda i Metodovho dedičstva.

On však tou zárukou nebol. Ešte aj na jar roku 1985, keď univerzita v bavorskom Regensburgu organizovala medzinárodné sympóziom na oslavu 1100. výročia smrti sv. Metoda, na ktoré boli pozvaní vedeckí pracovníci všetkých slovanských národov, zo Slovenska tam neprišiel nikto. Bulharov prišlo na sympóziom 30, práve toľko ako účastníkov z hostujúceho Nemecka. Ostatné národy boli takto zastúpené: Rusi 5, Poliaci 3, Srbi 2, Slovinci 2, Chorvát 1; po jednom zástupcovi mali tam aj štáty: Švajčiarsko, Švédsko, Belgicko a Holandsko.

Zo Slovenska bol na sympóziom prihlásený jediný prof. Šimon Ondruš (1924 - 2011) z Bratislavy, ale ani ten do Regensburgu neprišiel. Potom sa nemôžeme čudovať, že sa píše knihy, v ktorých sa Slováci v súvislosti s dielom Cyrila a Metoda ani len nespomínajú, alebo ak, tak iba dajakou zriedkavou poznámkou, že sa to aj ich tak trochu týkalo; že sa ešte stále hovorí a píše o najstaršej slovenčine ako „starobulharskom“, „macedónskom“, „starslovienskom“ jazyku; že sa ešte stále propaguje historický absurdný mýtus o „Veľkej Morave ako základe

československej štátnosti“. Slovom, že sa nám takto odťahujú samotné základy našej národnej a kultúrnej minulosti, čo sa potom zákonito odráža i do prítomnosti tým, že sa

nám ani vo vedeckom svete nepričíta to, čo nám patrí.

Trvalou pamiatkou na tieto mohutné oslavy je Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme, ktorý od roku 1963 poskytuje Slovákom kus domova vo Večnom meste. Čo sa za týchto uplynulých desaťročí na národnom i medzinárodnom poli aj zásluhou tohto ústavu urobilo, môže nám byť naozaj na historickú česť i na základ lepšej nádeje do budúcnosti.

Dnes myšlienka na dielo sv. Cyrila a Metoda v slovenskom národe žije a tvorí opäť akoby po tisícročí ožitý impulz a nové poznanie, hodno-

Esté menej sa vie o nálezoch rotundy a kláštora pri Michalovciach s hrobom Presiana, syna bulharského kráľa, ktorý tam žil ako mních. V tej rotunde našli roku 1997 kamenný blok, sekundárne vložený do základov neskoršie postavennej baziliky, na ktorom je nápis v etruskom písme, aké bolo používané v talianskej Umbrii. Týmto umbrijským písmom je tam vyryté: SYNEK PANUF IESUS CHRISTOS (kde meno Ježišovo je vyjadrené skrátené, značkami z gréckej abecedy s krížikom vsunutým medzi litery). Nápis niektorí vedci kladú do 9. storočia, pravdepodobne ešte pred misiou Konštantína a Metoda,

iní zase na neskôr, až do 11. storočia. Konečne, ako sme spomenuli, nie je to jediný dôkaz, že starí Slováci vedeli písať iste už pred druhou polovicou 9. storočia.

V týchto posledných rokoch slovenskí autori prejavujú zvýšený záujem o dielo sv. Cyrila a Metoda. A v tomto jubilejnom roku už v prvých mesiacoch sú knižkovecťv priam zavalené nespočetnými knihami a knižkami na túto tému. Každý si naozaj môže vybrať to, čo práve potrebuje a čo vyhovuje jeho kultúrnej úrovni. Iste spolu s rozličnými lokálnymi a celonárodnými oslavami to prispeje na oživenie a upevnenie úcty a kultu našich prvých národných učiteľov a apoštolov. Všetky tieto podujatia slovenských vedcov, spisovateľov a organizátorov možno považovať za oživenie diela sv. Metoda v dnešnej situácii v primeranej forme. Určité ťažkosti boli a ostávajú. Ale

veď ani Konštantín a Metod to nemali ľahšie, keď chceli urobiť zo Slovákov „veľký národ, ktorý by Boha oslavoval svojím rodným jazykom“. Je iba na nás, aby sme sa usilovali konečne prekonať atavistické komplexy a importované mýty, aby sme vedeli byť náležite hrdí na svoju slovenskú národnú identitu a hlásiť sa povedome ku všetkému, čo nám z dedičstva Cyrila, Metoda a Svätopluka patrí.

Dúfajme, že svetový Rok sv. Cyrila a Metoda priniesol v tomto podstatnú a trvalú zmenu. Je to prioritnou povinnosťou ministerstiev školstva, kultúry a vedy i celej vlády Slovenskej republiky, ako to, práve keď končím tento text, verejne a jasne vyslovil predseda vlády Róbert Fico na oslavách jubilea Matice slovenskej v Martine. Ale hlavne je to povinnosťou všetkých kresťanov a ich vedúcich predstaviteľov, kultúrnych činiteľov a všetkých národne uvedomených Slovákov a Sloveniek, ktorým sa ponúka táto historicky jedinečná príležitosť. Svet nie je voči nám taký nepriateľsky založený, ako si často azda v podobe podvedomej výhovorky myslíme. Chyba je predovšetkým v nás, že sa nevieme otvorene a jednoznačne hlásiť k tomu, čo je naše; že nemáme dost odvahy, sily, obetavosti, aby sme pred svetom presadzovali svoju pravdu a svoje práva. Keď to dokážeme, výsledky nenechajú na seba dlho čakať. Veď i Katolícka cirkev patrí k tomuto nášmu svetu. A ona nám za tieto nedávne desaťročia preukázala toľko pozornosti, uznania i lásky, ako azda nikdy predtým od čias sv. Metoda. Máme dnes Pápežské slovenské kolégium sv. Cyrila a Metoda v srdci katolicizmu v Ríme.

Vďaka veľkému, ale tu málo známemu priateľovi Slovákov, akým bol pápež Pavol VI. (1963 - 1978), máme konečne samostatnú cirkevnú organizáciu s vlastnou cirkevnou provinciou. Bol to jeho dar Slovensku počas Jubilejného roka 1963. Pápež Ján Pavol II. (1978 - 2005) zaobchádzal s cirkvou na Slovensku s priam výnimočnou láskou a ochotou.

Tri razy osobne navštívil náš štát a 31. decembra 1980 pozdvihol našich národných svätcov Cyrila a Metoda na čestnú úroveň spolupatričnosť celej Európy. Sú to totiž svätci, ktorých v duchu ekumenizmu ante litteram uznávajú a ctia si všetky tri hlavné kresťanské cirkvi: Katolícka, Gréckokatolícka aj Pravoslávna cirkev. Ján Pavol II. nám vymenoval toľko biskupov, koľko sme nikdy v dejinách nemali. Dnes máme jedného kardinála emeritného arcibiskupa v Ríme, druhého kardinála biskupa, najstaršieho na svete v Nitre, troch aktívnych arcibiskupov, sedem diecéznych biskupov, štyroch pomocných biskupov, troch emeritných arcibiskupov a sedem emeritných biskupov. Okrem nich v zahraničí žije jeden aktívny gréckokatolícky kuriálny arcibiskup a dvaja biskupi slovenského pôvodu, ktorí pôsobia v Mukačeve a Prahe. To všetko nám poskytuje mimoriadne priaznivé podmienky, aby sme tento jubilejný rok využili na hlboké a trvácne obnovenie historickej pamäti na naše významné cirkevné aj kultúrne a politické vedúce osobnosti 9. storočia, akými boli bezpochyby Konštantín-Cyriľ a Metod spolu s našimi vtedajšími vladármi Pribinom, Mojmirom, Rasticom, Slavomírom, Kocelom, Svätoplukom I. Veľkým a jeho nástupcom Mojmirom II.

Sv. Metod a sv. Cyril. Detail fresky z kostola sv. Juraja. Kurbinovo, Renesensko v Macedónsku